

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

**European Charter
for Regional
or Minority Languages**

**Charte européenne
des langues régionales
ou minoritaires**

**Europeesk karta för regjunool- an
manerhaidspriaken**

**FRISIAN VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION**

Europeesk karta för regjunool- an manerhaidspriaken¹

Straasborig/Strasbourg, 5.XI.1992

¹detheer as nian amtelk auerssaating

Pre-ambel

A stooten, wat tu a Europariad hiar an detheer karta onerskrewen haa,
haa det diaram den, auer a Europariad det mual hee, dön stooten enööder
naier tu fun,
am jar ideaalen an auertjüügingen, wat jo tup üüs arewdial haa, tu waarin
an tu stipin;

haa det diaram den, auer det skülin faan dön ual regjunool- an
manerhaidspriaken faan Europa, huarfaan högen al miast ferswünjen san,
tu't aprochthualen an widjerkemen faan a traditjuunen an det kultüürelsk
rikduum faan Europa bidrait;

haa det diaram den, auer det rocht priwoot an uk uun't öfentlik leewent en
regjunool- of manerhaidspriaken tu brüken, en rocht as, wat en mensk ei
nimen wurd kön. Det paaset uk tu a internatjunool pakt faan a Ferianten
Natjuunen, huar det am bürgerlik an politiisk rochten gungt an tu a toocht
faan a konwentjuunen faan a Europariad tu't skülin faan menskenrochten
an grünjfreihaiden;

mä a toocht am det werk, wat faan a KSZE den wurden as, fööraal uk mä't
„Final Act“ uun Helsinki 1975 an mä't dokument faan't Kopenhuewener
draapen 1990;

wel a wäärt faan a interkulüürelsk ferbinjingen an a muarspriakighaid
düütelkmaage, uk wan detdiar skülin an stipin faan a regjunool- of
manerhaidspriaken ei tu en efterdial för't brüken an liaren faan a
amtsspriaken wurd skul;

haa det mä det weden den, det at skülin an stipin faan a regjunool- of manerhaidspriaken uun dön ferskeelig lunen an regjuunen faan Europa wichtig as för de apbau faan en Europa, wat üüb a grünj faan demokratii an a kultüürel maningfualighaid ban a natjunool „Souveränität“ an stoods grensen, stäänt;

an mä de toocht am dön ual an woksen traditjuunen uun dön ferskeelig regjuunen uun dön stooten faan Euroopa,

san sodening aueriankimen:

Dial I – Algemian bestemingen

Artikel 1 – Ütjdrüksferklaaring

Uun a san faan detheer karta:

- a. mäant de ütjdrük "regjunool- of manerhaidspriaken " spriaken:
  - i. wat sant ualing tidjen uun en was regjuun faan en stoot faan bürgern faan dediar stoot brükt wurd, wat tu en skööl hiar, wat tup maner lidj täält üüs a öödern uun a stoot, an
  - ii. wat jo faan't amtsspriak of a amtsspriaken faan a stoot onerskias;
  - iii. hi mäant oober ei dialekten faan't amtsspriak of spriaken, faan lidj, wat tuwaandert san;
- b. mäant de ütjdrük "regjuun, huar a regjunool- of manerhaidspriak brükt wurt", det geograafsk regjuun, huar det neemd spriak, det aard faan en skööl as ham ütjudrüken, wat det auernemen faan skül- an stipartikler faan detheer karta, rochtfiardigt
- c. mäant de ütjdrük "ei-tu'n-regjuun-bünjen spriak" spriaken, wat faan stootsbürgen brükt wurd, an wat jo faan't spriak of a spriaken, wat faan ööder stootsbürgern brükt wurd, onerskias an wat ei tu en was regjuun hiar, oober likewel sant ualing tidjen uun dediar stoot snaaket wurd.

Artikel 2 – Ferplachten

1. Arke ferdrachspartei ferplachtet ham, dial II för aal dön regjunool- of manerhaidspriaken tu auernemen, wat at ban sin grensen jaft, wat oner a ütjdrüksferklaaring faan artikel 1 faal.
2. Betaanjen üüb arke spriak, wat efter artikel 3 tu a ratifikatjuun, gud- of uunerkeenen neemd wurden as, ferplachtet ham arke ferdrachspartei, tu't manst fiiwandörtig paragraafen of onerparagraafen ütj dial III tu auernemen, diaroner tu't manst trii faan artikel 8 an trii faan artikel 12 an faan dön artikler 9, 10, 11 an 13 tu't manst een.

Artikel 3 – Nauer bestemingen för't amsaaten

1. Arke ferdrachsstoot beskraft uun sin ratifikatjuuns-, gudkeen- of uunerkeen-uurkun arke regjunool- of manerhaidspriak of en man brükt amtsspriak, wat uun't hiale lun of bluat uun en dial diarfaan brükt wurt, huarför dön efter artikel 2 paragraaf 2 ütjsoochten bestemingen auernimen wurd.
2. Uk leeder kön arke ferdrachspartei tu arke tidj bi a generoolsekretäär uundu, det at ferplachten auernaamt, wat jo ütj ööder bestemingen faan't karta erjiw, wat ei al uun sin ratifikatjuuns-, gudkeen- of uunerkeen-uurkun beskrewen san, of det at paragraaf 1 för ööder regjunool- of manerhaidspriaken of för en man brükt amtsspriak, wat uun't hiale lun of bluat uun en dial diarfaan brükt wurt, auernimen wurd.
3. Dön ferplachten, wat efter paragraaf 2 iingingen wurden san, san ei tu skiasen faan a ratifikatjuun of faan't gud- of uunerkeenen an jil sant de dai faan jar notifikatjuun.

Artikel 4 – Reeglingen an bestemingen, wat at al jaft

1. Dön bestimingen faan detheer karta wel ei dön rochten, wat al troch a europeesk menskenrochkonwentjuun bestun, beskeer.
2. Detheer karta reert ei uun ufmaagingen, wat at al jaft an wat dön regjunool- of manerhaidspriaken, of lidj, wat sok spriaken brük, beeder stöne, wat al faan een ferdrachspartei of tesken muar ferdrachsparteien iingingen wurden san.

Artikel 5 – Ferplachten, wat at al jaft

Detheer karta kön ei so ütjlaanjen wurt, det hoker det rocht hee irlgentwat tu du, wat jin a mualen faan a Ferianet Natjuunen of jin a natjunool „Souveränität“ an stoodsgrensen gungt.

Artikel 6 – Informatjuun

Dön ferdrachsparteien ferplachte jo diarför tu surgin, det dön behörden, organisatjuunen an at lidj, wat det uungungt, am dön rochten an plachten, wat uun detheer karta feestlaanjen san, beskias witj.

Dial II – Mualen an reegeln uun aueriansteming mä artikel 2 paragraaf 1

Artikel 7 – Mualen an reegeln

1. För dön regjuunen, huar regjunool- of manerhaidspriaken brükt wurd, lei dön ferdrachsparteien efter a situatjuun faan arke spriak för jar politiik, för't gesetsen-maagin an a praksis dönheer mualen an reegeln feest:
  - a. at uunerkeenen faan, a regjunool- of manerhaidspriaken üüs tiaken faan't kultüürelsk rikduum;
  - b. det aachtin faan det geograafsk regjuun faan arke regjunool- of manerhaidspriak, am seeker tu stelen, det bestunen of nei amtsiindialingen det stipin faan a regjunool- of manerhaidspriak, wat bedraapt as, ei behanre;
  - c. det det nuadig as, resoluut tu haanlin bi't stipin faan a regjunool- of manerhaidspriaken, am jo tu skülin;
  - d. at laachter tu maagin a regjunool- of manerhaidspriaken uun't öfentlik leewent an priwoot tu skriiwen an snaakin an/of uk det brüken faan sok spriaken tu stipin;
  - e. det aprochthualen an widjerfun faan ferbinjingen uun dön beriken, wat faan detheer karta ufdekt wurd, tesken en skööl, wat en regjunool- of manerhaidspriak brükt, tu ööder sköölen uun desalew stoot, wat detsalew of en eenelk spriak brük an det apbauen faan kultüürelsk ferbinjingen tu ööder sköölen uun dediar stoot, wat ööder spriaken brük;
  - f. det fersurgin mä paasent onerrachtsmedeln an -fuarmer tu't liaren faan regjunool- of manerhaidspriaken för ale paaselk stuufen;
  - g. det fersurgin mä iinrachtingen, wat lidj, wat en regjunool- of manerhaidspriak ei snaake, oober uun en regjuun lewe, huar't brükt wurt, at mögelk maaget det tu liaren, wan jo wel;
  - h. det stipin faan't studium an forschin uun a berik faan a regjunool- of manerhaidspriaken bi a uniwersiteeten of eenelk iinrachtingen;
  - i. det stipin faan paasent fuarmer bi't tupwerkin uun dön beriken, wat faan detheer karta ufdekt wurt, för regjunool- of manerhaidspriaken,

wat jüst so of uun en eenelk aard uun tau of muar stooten brükt wurd.

2. A ferdrachsparteien ferplachte jo, wan jo det ei al haa, alet ufgrensin, ütjlitjen, behanrin of föörtjin, wat ei rochtens as, ütj a wäält tu fun, wat det brüken faan en regjunool- of manerhaidspriak bedraapt an diarüüb ütjracht as, det bewaarin of widjerfun faan en regjunool- of manerhaidspriak tu behanrin of tu gefeerdin. Wan wat tu'n föördial faan en regjunool- of manerhaidspriaken den wurt, wat det likstelen faan dön spreegern faan döndiar spriaken tu a öödern stipe skal of jar besoner laag uunpaaset as, as ei üüs diskrimiarin faan spreegern faan widjer ferbriadet spriaken tu ferstunen.
3. A ferdrachsparteien ferplachte jo, troch sanfol dun det ferstendnis tesken aal spriaksköölen uun't lun tu stipin, sodening det jo aachting, ferstendnis an tolerans jinauer a regjunool- of manerhaidspriaken uun a mualen för a ütjbildung uun a lunen mäinnem an a masenmeedien turriad, uk döndiar mualen tu fulgin.
4. Bi't feestleien faan jar politiik, wat a regjunool- of manerhaidspriaken bedraapt, beteenk dön ferdrachsparteien det, wat faan sköölen, wat so'n spriak brük, föördraanjen wurden as tu det, wat jo brük an wat jo wankse. Jar wurd föörslaanjen, wan't nuadig as greemien, wat a behörden beriad uun aal uungeleegenhaiden faan a regjunool- of manerhaidspriaken iintusaaten.
5. A ferdrachsparteien ferplachte jo, dön uun dön paragraafen 1 bit 4 neemd reegeln efter a san för ei-tu'n-regjuun-bünjen spriaken tu auernemen. Oober för döndiar spriaken as det, wat för jo ufmaaget wurd, am detheer karta amtusaaten, fleksibel feestlaanjen, huarbi det, wat dön sköölen, wat döndiar spriaken brük, wanske an brük, mäbetoocht wurd an jar traditjuun an aard aachtet.

Dial III – Medeln tu't stipin för't brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken uun't öfentlik leewent paasent tu dön efter artikel 2 paragraaf 2 iingingen ferplachtingen

Artikel 8 – Ütjbildung

1. För a berik ütjbildung ferplaachte jo dön ferdrachsparteien, uun a regjuun, huar so'n spriak brükt wurt, efter a situatjuun faan arke spriak an saner det a onerracht uun't amtsspriak of a amtsspriaken faan a stoot diaroner last:
  - a.
    - i. föör-skuul ütjbildung uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of

- ii. en graten dial faan a föör-skuul ütjbildung uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - iii. ian faan dön oner i an ii föörsen saagen tu't manst för dön skuuljongen tu auernemen, huar a familjin det ferlang, wan diar nooch skuuljongen san, of
  - iv. wan ei dön stooelk steeden tustendig san för a föör-skuul ütjbildung, dön oner i bit iii föörsen saagen tu stipin an/of tu turiaden;
- b.
- i. grünjskuulonerracht uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - ii. en graten dial faan a grünjskuulonerracht uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - iii. ban a grünjskuulonerracht a onerracht uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken üüs feest iinbaud dial faan a liarploon mätunemen of
  - iv. ian faan dön oner i an ii föörsen saagen tu't manst för dön skuuljongen tu auernemen, huar a familjin det ferlang, wan diar nooch skuuljongen san;
- c.
- i. onerracht uun a sekundaarberik uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - ii. en graten dial faan a onerracht uun a sekundaarberik uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - iii. ban a sekundaarberik a onerracht uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken üüs feest iinbaud dial faan a liarploon mätunemen of
  - iv. ian faan dön oner i an ii föörsen saagen tu't manst för dön skuuljongen tu auernemen, wat of – wan det paaset – huar a familjin det ferlang, wan diar nooch skuuljongen san;
- d.
- i. de ütjbildung för a beruuf uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - ii. en graten dial faan a ütjbildung för a beruuf uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of
  - iii. ban a ütjbildung för a beruuf a onerracht uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken üüs feest iinbaud dial faan a liarploon mätunemen of
  - iv. ian faan dön oner i an ii föörsen saagen tu't manst för dön skuuljongen tu auernemen, wat of – wan det paaset – huar a familjen det ferlang, wan diar nooch skuuljongen san;
- e.
- i. bi a uniwersiteeten an ööder huuchskoulen onerracht uun dön regjunool- of manerhaidspriaken uuntubeeden of

- ii. mögelkhaiden för't studium faan döndiar spriaken uun studienfeeken bi a uniwersiteeten an ööder huuchskuulen uuntubeeden of
  - iii. wan ei dön stodelk steeden för a huuchskuulen tustendig san an sodening dön saagen oner i an ii auernimen wurd kön, tu turiaden an of tu tuleeten, det bi a uniwersiteeten an ööder huuchskuulen onerracht uun dön regjunool- of manerhaidspriaken of mögelkhaiden för't studium faan döndiar spriaken uun studienfeeken uunbeeden wurd;
- f.
- i. diarför tu surgin, det uun a woksenen- an widjerbildig kursen uunbeeden wurd, wat för't miast of hial uun dön regjunool- of manerhaidspriaken ufhelen wurd, of
  - ii. sok spriaken üüs feeker för woksenen- an widjerbildig uuntubeeden of
  - iii. wan ei dön stodelk steeden för a woksenenbildin tustendig san, det uunbeeden faan sok spriaken üüs feeker för woksenen- an widjerbildig tu stipin an/of tu turiaden;
- g. för onerracht faan histoore an kultüür, wat ham uun't regjunool- of manerhaidspriak wederspeegelt, tu surigin;
- h. för ütj- an widjerbildig faan a skuulmääster tu surgin, wat för't amsaaten faan a paragraafen a bit g nuadig san, wat a ferdrachspartei auernimen haa;
- i. ian of muar greemien iintusaaten, wat det auerwache, wat för't iinfeeren of ütjbauen faan a onerracht uun dön regjunool- of manerhaidspriaken den wurden as an wat diarbi amkimen as, an diarauer stödig berachten skriiw, wat uk bekäänd maaget wurd.
2. Bi a ütjbildig ferplachte jo dön ferdrachsparteien uk för ööder regjuunen üüs dönen, huar a regjunool- of manerhaidspriaken sant ualing tidjen brükt wurd, onerracht uun en regjunool- of manerhaidspriak of onerracht uun detdiar spriak för ale paaselk stuufen tu tuleeten, so'n onerracht tu turiaden of ham uunbeed, wan diar nöögen en regjunool- of manerhaidspriak snaake.

Artikel 9 – Justiitsamten

1. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo för döndiar gerichtstrikten, huar soföl lidj en regjunool- of manerhaidspriaken brük, det dön fulgin saagen uunbroocht san, efter a situatjuun faan arke faan döndiar spriaken an oner a ferütjsaating, det det amsaaten faan dön mögelkhaiden uun deheer paragraaf efter a meening faan a rochters en orntelk rochtspreeing ei behanert:
- a. bi stroof-ferfaaren:

- i. diarför tu surgin, det a gericht en üüb uundrach faan ian faan dön parteien det ferfaaren uun dön regjunool- of manerhaidspriaken trochfeer, an/of
  - ii. seekertustelen, det de uunklaaget det rocht hee, sin regjunool- of manerhaidspriak tu brüken, an/of
  - iii. diarför tu surgin, det uundracher an bewismedeln, ianerlei of müntelk of skraftelk, ei bluat diaram ei tuleet wurd, auer jo uun en regjunool- of manerhaidspriak skrewen san, an/of
  - iv. wan at ferlangt wurt, papiaren, wat mä't gerichtsferfaaren tuphinge, uun detdiar regjunool- of manerhaidspriak tu skriiwen, wan't nuadig as, mä halep faan auersaatern an auersaatungen, saner det det för de, wat det bedraapt, wat tu koostin komt;
- b. bi zivil-ferfaaren:
- i. diarför tu surgin, det a gericht en üüb uundrach faan ian faan dön parteien det ferfaaren uun dön regjunool- of manerhaidspriaken trochfeer, an/of
  - ii. tutuleeten, det en prusespartei, wan't persöönelk för gericht apdaage skal, sin regjunool- of manerhaidspriak brük kön, saner det at ham wat tu koostin komt, an/of
  - iii. tutuleeten, det uurkunen an bewismedeln uun dön regjunool- of manerhaidspriaken föörlaanjen wurd,
- wan't nuadig as, mä halep faan auersaatern an auersaatungen;
- c. bi ferfaaren för gericht en för ferwaltingssaagen:
- i. diarför tu surgin, det a gericht en üüb uundrach faan ian faan dön parteien det ferfaaren uun dön regjunool- of manerhaidspriaken trochfeer, an/of
  - ii. tutuleeten, det en prusespartei, wan't persöönelk för gericht apdaage skal, sin regjunool- of manerhaidspriak brük kön, saner det at ham wat tu koostin komt, an/of
  - iii. tutuleeten, det uurkunen an bewismedeln uun dön regjunool- of manerhaidspriaken föörlaanjen wurd,
- wan't nuadig as, mä halep faan auersaatern an auersaatungen;
- d. diarför tu surgin, det det dönen ei wat tu koostin komt, wat faan't auernemen faan dön onerparagraafen i an iii faan dön paragraafen b an c an faan det halep faan auersaatern an auersaatungen bedraapt san

2. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo:
  - a. det rochtsgültighaid faan uun't lun skrewenen rochtsuurkunen ei bluat diaram ei uuntuerkeenen, auer jo uun en regjunool- of manerhaidspriak skrewen san, of
  - b. det rochtsgültighaid faan uun't lun skrewenen rochtsuurkunen uun't ferheltnis tesken dön parteien ei bluat diaram ei uuntuerkeenen, auer dön uukunen uun en regjunool- of manerhaidspriak skrewen san, an föörtusen, det jo jin bedialigt traaden, wat döndiar spriaken ei brük, oner a ferütjsaating uunnimen wurd kön, det jo a iinhual faan a uurkunen faan det (dön) persuun(en), wat dön uurkunen benatigt (benatige), keen, of
  - c. det rochtsgültighaid faan uun't lun skrewenen rochtsuurkunen uun't ferheltnis tesken dön parteien ei bluat diaram ei uuntuerkeenen, auer dön uukunen uun en regjunool- of manerhaidspriak skrewen san.
3. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo, a wichtigst gesets-teksten faan a stoot an fööraal uk dönen, wat jo üüb persuunen betji, wat döndiar spriaken brük, uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu ferfeeging tu stelen, wan jo ei ööders tu ferfeeging stun.

Artikel 10 – Ferwaltingsbehörden an öfentlik serwisbedriiwen

1. Ban a ferwaltingsdistrikten faan a stoot, huar soföl lidj en regjunool- of manerhaidspriaken brük, det dön fulgin saagen uunbroocht san, efter a situatjuun faan arke spriak ferplachte jo a ferdrachsparteien, sowidj det tu tumudin as:
  - a.
    - i. diarför tu surgin, det dön ferwaltingsbehörden dön regjunool- of manerhaidspriaken brük, of
    - ii. diarför tu surgin, det dön betiinsteten, wat nai mä't lidj tu dun haa, dön regjunool- of manerhaidspriaken bi jar werk benatige kön, wan jo uun döndiar spriaken uunsnaaket – of skrewen wurd, of
    - iii. diarför tu surgin, det lidj, wat regjunool- of manerhaidspriaken brük, uun döndiar spriaken müntelk of skraftelk uundracher stel an en swaar fu kön, of
    - iv. diarför tu surgin, det lidj, wat regjunool- of manerhaidspriaken brük, uun döndiar spriaken müntelk of skraftelk uundracher stel kön, of
    - v. diarför tu surgin, det lidj, wat regjunool- of manerhaidspriaken brük, uun döndiar spriaken uffaadet uurkunen rochtsgültig föörlei kön;
  - b. algemian ferwaltingsbestemingen an -formulaaren uun dön regjunool- of manerhaidspriaken of uk uun tau spriaken tu't lidj ütjtudun;

- c. tutuleeten, det a ferwaltingsbehörden skriiwen uun en regjunool- of manerhaidspriak uffaade.
2. För a lokaal an regjunool behörden, huar uun a berik soföl lidj dön regjunool- of manerhaidspriaken brük, det dön fulgin saagen uunbroocht san, ferplachte jo dön ferdrachsparteien, det fulgin tu tuleeten an/of tu turiaden:
- a. det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken ban a regjunool of lokaal behörden;
  - b. det mögelkhaid, det persuunen, wat regjunool- of manerhaidspriaken brük, müntelk of skraftelk uundracher uun döndiar spriaken stel kön;
  - c. det amtelk skraften faan a regjunool behörden uk uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken bekäantmaaget wurd;
  - d. det amtelk skraften faan a lokaal behörden uk uun döndiar regjunool- of manerhaidspriaken bekäantmaaget wurd;
  - e. det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken faan a regjunool behörden uun jar riadsfersaamlingen, saner oober det brüken faan't amtsspriak of a amtsspriaken faan a stoot ütjtuslütjen;
  - f. det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken faan a lokaal behörden uun jar riadsfersaamlingen, saner oober det brüken faan't amtsspriak of a amtsspriaken faan a stoot ütjtuslütjen;
  - g. det benatgin of uunnemen faan ual an rocht fuarmen faan taareps- an steednöömer uun dön regjunool- of manerhaidspriaken, wan nuadig uun ferbinjing mä de nööm uun't amtsspriak of a amtsspriaken.
3. För a öfentlik serwis-werken, wat faan dön ferwaltingsbehörden salew of uun jar apdrach ütjfeerd wurd, ferplachte jo dön ferdrachsparteien, uun det regjuun, huar regjunool- of manerhaidspriaken brükt wurd, efter a situatjuun faan arke spriak an sowidj det tu tumudin as:
- a. seekertustelen, det dön regjunool- of manerhaidspriaken bi dön serwis-werken brükt wurd, of
  - b. tu tuleeten, det persuunen, wat regjunool- of manerhaidspriaken brük, uun döndiar spriaken en uundrach stel an en swaar fu, of
  - c. tu tuleeten, det persuunen, wat regjunool- of manerhaidspriaken brük, uun döndiar spriaken en uundrach stel.
4. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo, ian of muar faan dön fulgin saagen tu auernemen, am dön faan jo auernimen bestemingen faan dön paragraafen 1, 2 an 3 amtusaaten:
- a. tu auersaatingen of auersaater, so üüs jo brükt wurd;
  - b. tu't iinstelen an of uk ütjbildin faan beamten of ööder lidj faan a öfentlik tiinst, üüs at wat brükt wurd;
  - c. wan det mögelk as, lidj faan a öfentlik tiinst, wat jo det wanske an wat wat faan en regjunool- of manerhaidspriak ufwitj, uun det regjuun iintusaaten, huar detdiar spriak brükt wurd.

5. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo, det brüken of uunnemen faan beeftnöömer uun dön regjunool- of manerhaidspriaken üüb uundrach, faan dönen, wat bedraapt san, tu tuleeten.

Artikel 11 – Meedien

1. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo, för dön spreegern faan regjunool- of manerhaidspriaken uun dön regjuunen, huar döndiar spriaken brükt wurd, efter a situatjuun faan arke spriak an sowidj stooedelk steeden diarauer- of mäturiaden tu haan, saner de grünjsats faan a freihaid an a autonomii faan a meedien ütj uug tu leeten, dönheer saagen tu auernemen:
  - a. sowidj radio an fernseen öfentlik apgoowen woornem:
    - i. det iinrachten faan tu't manst ian radiostatjuun an ian fernseekanool uun dön regjunool- of manerhaidspriaken seker tu stelen of
    - ii. det iinrachten faan tu't manst ian radiostatjuun an ian fernseekanool uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin of
    - iii. paasent föörwerk diarför tu maagin, det a radiostatjuunen uun dön regjunool- of manerhaidspriaken programen uunbeed;
  - b.
    - i. det iinrachten faan tu't manst ian radiostatjuun uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin of
    - ii. tu't reegelmätig ütjstraalin faan radioprogramen uun regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin;
  - c.
    - i. det iinrachten faan tu't manst een fernseekanool uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin of
    - ii. tu't reegelmätig ütjstraalin faan fernseeprogramen uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin of
    - iii. det produtsiarin an ferbriadin faan audio- an audiovisuell produktjuunen uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin;
  - d.
    - i. det apskaafin an/of aprochthualen faan tu't manst ian bleed uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin, of
    - ii. det reegelmätig ütjbringen faan bleedartikler uun dön regjunool- of manerhaidspriaken tu turiaden an/of det lachter tu maagin, of

- iii. dōn muar-koosten faan dōndiar meedien tu deken, wat regjunool- of manerhaidspriaken brūk, wan det rocht en bihalep för dōn meedien algemian föörsen hee, of
  - iv. dōn bestunen reeglingen för bihalep för audiovisuell produktjuunen uk för regjunool- of manerhaidspriaken tu brüken;
  - e. a ütjbildung faan journalisten an ööder personool för meedien tu stipin, wat regjunool- of manerhaidspriaken brūk.
2. Dōn ferdrachsparteien ferplachte jo, de frei an direkt emfang faan radio- an fernseeprogramen ütj naibüürlunen uun en spriak seekertustelen, wat jüst so of uun en eenelk aard üüs det regjunool- of manerhaidspriak brükt wurt, an det ferbriadin faan radio- an fernseeprogramen ütj dōn naibüürlunen uun so'n spriak ei tu behanrin. Widjer ferplacht jo jo, seekertustelen, det det freihaid a meening tu saien an det frei ferbriadin faan informatjuunen uun dōn prentmeedien uun en spriak, wat jüst so of uun en eenelk aard üüs det regjunool- of manerhaidspriak brükt wurt, ei beknaapet wurt. Auer det benatigin faan dōn apfeerden freihaiden, plachten an feruunswurding mä ham naamt, kön at oner hög, faan't gesets föörsen föörskraften, bedingingen, beknaapingen of strooftrüüwingen, faal, wat uun en demokraatsk seelskap uun't interes faan a nationool seekerhaid, a stoodsgrensen of a öfentlik seekerhaid, för't aprochthualen faan a ordning an at ferhanrin faan ferbreegen, det skülin faan sünjhaid an morool, det skülin faan a gud ruuf of rochten faan öödern ei mast wurd kön, am det ferbriadin faan fertrauelk tisingen tu ferhanrin of det uunsen an ünparteilikhaid faan a rochtspreeging seekertustelen.
3. Dōn ferdrachsparteien ferplachte jo, seekertustelen, det det intres faan a spreegern faan regjunool- of manerhaidspriaken ban a greemien, wat at felicht jaft an wat paasent tu a gesetsen skeeben san, wat för't seekerstelen faan a freihaid an pluralismus faan a meedien feruunswurdelk san, fertreeden san of mäbetoocht wurd.

Artikel 12 – Kultüürelsk werk an iinrachtingen

1. För det kultüürelsk werk an iinrachtingen – fööraal uk biblioteeken, video-teeken, kultüür-zentren, museen, archiifen, akademien, teoter an kinoos oober uk literatüür an filmproduktjuunen, traditjunelsk kultüürelsk ütjdrükswiisen, festivals an a kultüürindustriien, huartu uk det benatgin faan nei technologiien hiart – ferplachte jo dōn ferdrachsparteien, uun det regjuun, huar sok spriaken brük wurd, sowidj stodelk steeden diarauer- of mäturiaden tu haan:
- a. tu dōn aanj fuarmen faan ütjdrükswiisen faan regjunool- of manerhaidspriaken an det initiatiif diartu tu turiaden an a tugung tu dōn uun dōndiar spriaken skeeben werken tu stipin;

- b. a tugung tu dön uun dön regjunool- of manerhaidspriaken skeeben werken för ööder spriaken sodening tu stipin, det jo de berik faan auersaatingen, synchronisationen, efter-synchronisationen an onertitlin stipe an ütjbau;
  - c. uun regjunool- of manerhaidspriaken a tugung tu werken, wat uun ööder spriaken skeeben wurden san, sodening tu stipin, det jo de berik faan auersaatingen, synchronisationen, efter-synchronisationen an onertitlin stipe an ütjbau;
  - d. seekertustelen, det dön för feruunstaltingen of för't stipin faan kultüürelsk aktiwiteeten feruunswurdelk greemien bi saagen, wat jo uun a gang fu of stipe, uun paaselk aard an wiis diarför surge, det det weden an brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken an dön regjunool- of manerhaidkultüüren, mäbetoocht wurd;
  - e. saagen tu stipin, wat seekerstel, det dön för feruunstaltingen of för't stipin faan kultüürelsk aktiwiteeten feruunswurdelk greemien lidj haa, wat detdiar regjunool- of manerhaidspriak an at spriak/a spriaken faan a öödern kön;
  - f. tu't direkt mäwerkin faan fertreedern faan spreeger faan en was regjunool- of manerhaidspriak bi't aprachten faan iinrachtingen an at plooin faan kultüürelsk aktiwiteeten tu turiaden;
  - g. tu't skaafin faan ian of muar greemien, wat för saamlingen, apwaarin an apfeeren of ütjdun faan uun dön regjunool- of manerhaidspriaken skeeben werken feruunswurdelk san, tu turiaden an/of det lachter tu maagin;
  - h. wan nuadig, wedenskapelk tiinsten för auersaatingen an terminologiien tu skaafin an/of tu stipin an tu betaalin, fööraal uk för't aprochthualen an apfun faan paasent terminologii uun arke regjunool- of manerhaidspriak för ferwalting, hanel, ökonomii, seelskap, teknik of rocht.
2. För ööder gebiiten üüs dönen, huarför dön regjunool- of manerhaidspriaken sant ualing tidjen brükt wurd, ferplachte jo dön ferdrachsparteien, wan soföl lidj en regjunool- of manerhaidspriak brük, det dön fulgin saagen uunbroocht san, paaselk kultüürelsk werk an iinrachtingen paasent tu paragraaf 1 tu tuleeten, diartu turiad an/of föörtusen.
  3. Dön ferdrachsparteien ferplachte jo, bi jar kultüürpolitiik uun't ütjlun regjunool- of manerhaidspriaken an jar kultüüren mätubeteenken.

Artikel 13 – Ökonoomsk an seelskapelk leewent

1. För't ökonoomsk an seelskapelk werk ferplachte jo dön ferdrachsparteien, uun't hiale lun:
  - a. ütj jar rocht arke bestemingen ütjtunemen, wat det benatigin faan regjunool- of manerhaidspriaken uun uukunen uun't ökonoomsk an

- seelskapelk leewent, uk werkferdracher, an uun technisk papiaren an beskriiwingen för produkten of bilaagen saner rocht ferbat of beknaapet;
- b. det apnemen faan klauseln, wat det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken ütjlütj of beknaape, wat ban föörskraften faan en bedriiw an priwoot-uurkunen tu't manst tesken persuunen stun, wat detsalew spriak brük, tu ferbeeden;
  - c. dun ütj a wäält tu skaafin, wat det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken bi't ökonoomsk an seelskapelk werk behanre skal;
  - d. det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken troch öödern üüs dön oner dön onerparagraafen a bit c neemd saagen lachter tu maagin an/of tu turiaden.
2. Bi't ökonoomsk an seelskapelk werk ferplachte jo dön ferdrachsparteien, sowidj dön stodelk steeden tustendig san, uun det regjuun, huar dön regjunool- of manerhaidspriaken brükt wurd, sowidj at tu tumudin as:
- a. uun jar finans- an beenkföörskraften bestemingen aptunemen, wat tu dön hanelstraditjuunen paase, wat det brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken bi't ütjstelen faan scheks, wakseln asw. of ööder finansdokumenten möögelk maage, of, huar det paaset, det trochfeeren faan sok bestemingen seekertustelen;
  - b. uun ökonoomsk - an sozial-beriken (öfentlik sektor), wat jo lik onerstun, wat för't stipin faan't brüken faan regjunool- of manerhaidspriaken tu onernemen;
  - c. seekertustelen, det iinrachting so üüs kraankenhüsing, altersheimen und heimen a mögelkhaid beed, spreeger faan en regjunool- of manerhaidspriak, wat auer kraankhaid, äälerns of ütj ööder grünen halep brük, uun jar aanj spriak aptunemen an tu behanlin;
  - d. mä paasent medeln seekertustelen, det seekerhaidsföörskraften uk uun regjunool- of manerhaidspriaken tu fun san;
  - e. diarför tu surgin, det informatjuunen faan dön tustendig stodelk steeden am rochten faan a ferbrauchern uun regjunool- of manerhaidspriaken tu fun san.

Artikel 14 – Tupwerkin auer a grensen wech

Dön ferdrachsparteien ferplachte jo:

- a. bestunen aueriankemen tesken tau of muar stooten tu auernemen, huar detssalew spriak jüst so of uun en eenelk aard brükt wurd, of jo, wan nuadig, am't ufslütjen faan sok aueriankemen tu bemeutin, am sodening kontakten tesken dön spreegen faan detsalew spriak uun döndiar stooten uun dön beriken kultüür, bilding, informatjuun, ütjbildung för a beruuf an widjerbilding tu stipin;

- b. tugonsten faan a regjunool- of manerhaidspriaken det tupwerkin auer a grensen wech, fööraal uk faan dön regjuunal of lokaal behörden, huar uun a berik detssalew spriak jüst so of uun en eenelk aard brükt wurd lachter tu maagin an tu stipin.

Teil IV – Benatgin faan’t karta

Artikel 15 – Stödig berachten

1. Dön ferdrachsparteien lei a generoolsekretäär faan a Europariad, so üüs wat det ministerkomitee at bestemet hee, stödig en beracht auer jar politiik, paasent tu a dial II faan detheer karta, an det praktiisk amsaaten faan dön auernimen bestemingen efter dial III. A iarst beracht wurd ban det juar föörlaanjen, wat üüb det iinsaaten faan a karta faan det ferdrachspartei komt, dön ööder berachten wurd ale trii juar beeft a iarst föörlaanjen.
2. Dön ferdrachsparteien maage jar berachten bekäänd.

Artikel 16 – Preewin faan a berachten

1. Dön berachten, wat efter artikel 15 a generoolsekretäär faan a Europariad föörlaanjen wurd, wurd faan en ekspertenütjschus, wat efter artikel 17 iinsaat wurd, preewet.
2. Organisatjuunen of ferianingen, wat uun en ferdrachspartei efter’t rocht grünjlaanjen wurden san, kön a ekspertenütjschus üüb fraagen henwise, wat jo üüb dön faan a ferdrachspartei efter dial III faan detheer karta iingingen ferplachtingen betji. Efter’t konsultiarin faan detdiar ferdrachspartei, kön a ekspertenütjschus döndiar informatjuunen bi’t ütjwerkin faan de, uun paragraaf 3 neemd beracht, mä iinnem. Dön organisatjuunen an ferianingen kön üübtu ferklaaringen tu det, faan en ferdrachspartei paasent tu dial II maageten politiik, föörlei.
3. Üüb grünjlaag faan dön uun paragraaf 1 neemd berachten an dön uun paragraaf 2 neemd informatjuunen werket a ekspertenütjschus en beracht för’t ministerkomitee ütj. Dediar beracht wurd komentaaren, efter wat dön ferdrachsparteien fraaget wurd, bifeaget; hi kön faan’t ministerkomitee ütjden wurd.
4. Uun de uun paragraaf 3 neemd beracht san uk föörlacher faan a ekspertenütjschus för’t ministerkomitee banen, för’t ütjwerkin faan felicht nuadig riaden faan’t ministerkomitee tu ian of muar ferdrachsparteien.
5. Det parlamentaarsk fersaamling feit ale tau juar faan generoolsekretäär faan a Europariad en ütjfeerliken beracht auer det praktiisk amsaaten faan a karta.

Artikel 17 – Ekspertenütjuschus

1. De ekspertenütjuschus bestäänt ütj een lasmoot per ferdrachspartei, wat faan't ministerkomitee ütj en list ütjsoocht wurd as, huaruun faan det bedraapen ferdrachspartei persöönelkhaiden föörslaanjen wurden san, wat huuchst integriteet an uunerkäänd sachkentnis uun dön uungeleeghaiden faan't karta haa.
2. Dön lasmooten faan a ütjuschus wurd för seeks juar bestemet; iansis kön's weler weelet wurd. Kön een lasmoot sin tidj ei tu aanj fu, do wurt at efter en ferfaaren, wat uun paragraaf 1 feestlaanjen as, ersaat; det uun sin steed kemen lasmoot maaget det tidj faan san föörgunger tu aanj.
3. Der ekspertenütjuschus dee ham en gescheftsordnung. Sin sekretariaat wurt faan a generoolsekretäär faan a Europariad reegeld.

Dial V – Bestemingen tu't aanj

Artikel 18

Detheer karta leit för a mäfulgerstooten faan a Europariad tu't onerskriiwen ütj. At brükt oober en ratifikatjuun-, gud- of uunerkeenen. Dön ratifikatjuuns-, gudkeen- of uunerkeen-uurkunen wurd tu a generoolsekretäär faan a Europariad henden.

Artikel 19

1. Detheer karta jilt uf a iarst dai faan dediar muun, wat efter a tidj faan trii muuner efter de dai komt, huar fiiw mäfulgerstooten faan a Europariad efter artikel 18 ja diartu saad haa troch a karta bünjen tu weesen.
2. För arke mäfulgerstoot, wat leederhen diar ja tu sait troch't karta bünjen tu weesen, jilt at uf a iarst dai faan dediar muun, wat efter a tidj faan trii muuner efter't hendun faan a ratifikatjuuns-, gudkeen- of uunerkeen-uurkun komt.

Artikel 20

1. Efter det jilen faan detheer karta kön det ministerkomitee faan a Europariad arke stoot, wat ei tu a Europariad hiard iinnuadige, at karta bitutreedden.
2. För arke stoot, wat bitrat, jilt a karta uf a iarst dai faan dediar muun, wat efter a tidj faan trii muuner efter't hendun faan a bitreeds-uurkun tu a generoolsekretäär faan a Europariad komt.

Artikel 21

1. Arke stoot kön bi't onerskriiwen of bi't henduun faan sin ratifikatjuuns-, gudkeen- of uunerkeen-uurkun ian of muar beteenken tu artikel 7 paragraaf 2 bit 5 föörbring. Ööder beteenken wurd ei unnimen.
2. Arke ferdrachs-stoot, wat sin beteenken efter paragraaf 1 föörbroocht hee, kön jo troch en nootifikatjuun, wat tu a generoolsekretäär faan a Europariad racht as, gans of tu'n dial turagnem. Detdiar turagnemen jilt, wan a nootifikatjuun bi generoolsekretäär iingingen as.

Artikel 22

1. Arke ferdrachspartei kön detheer karta tu arke tidj troch en nootifikatjuun, wat tu a generoolsekretäär faan a Europariad racht as, kanige.
2. Det kangin jilt uf a iarst dai faan dediar muun, wat beeft a tidj faan seeks muuner efter de iingung faan a nootifikatjuun bi a generoolsekretäär, komt.

Artikel 23

A generoolsekretäär faan a Europariad nootifitsiaret dön mäfulgerstooten faan a riad an arke stoot, wat detheer karta bitreedden as:

- a. arke onerskriiwen;
- b. det hendun faan en ratifikatjuuns-, gudkeen- of uunerkeen- of bitreedsuurkun;
- c. arke tidjponkt faan't jilen faan detheer karta efter dön artikler 19 an 20;
- d. arke efter artikel 3 paragraaf 2 iingingen nootifikatjuun;
- e. arke ööder dun, nootifikatjuun of mädialing, wat mä detheer karta tuphinget.

Tu be-uurkunin faan detheer haa dönen, wat diartu orntelk autorisiaret san, detheer karta onerskrewen.

So den uun Straasborig, a 5. nofember 1992 uun ingelsk an fransöök spriak, huarbi dön bial teksten like jit, uun det uurskraft, wat tu det archiif faan a Europariad henden wurden as. A generoolsekretäär faan a Europariad auermedeld aal mäfulgerstooten faan a Europariad an aal dön tu't bitreedden tu detheer karta iinnuadigt stooten, amtelk ufskraften.